

sygn. akt III A Uz 82/23

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w osobie Przewodniczącego sędziego Urszuli Iwanowskiej, po rozpoznaniu w dniu 18 października 2023 r., na posiedzeniu niejawnym,

sprawy z odwołania (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o wysokość podstawy wymiaru składek

na skutek zażalenia płatnika na postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 kwietnia 2023 r., sygn. akt VI U 1171/22,

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie wobec Z. C. i umorzyć postępowanie wobec niego;

uchylić zaskarżone postanowienie wobec (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w S. i przekazać tę sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie VI Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych;

oddalić zażalenie w pozostałym zakresie.

sędzia Urszula Iwanowska

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 3 czerwca 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. ustalił podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne z tytułu umowy zlecenia u płatnika składek (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa w S. dla Z. C. za okres od maja 2017 r. do marca 2018 r. w kwotach ustalonych szczegółowo w decyzji.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył płatnik wnosząc o jej uchylenie i umorzenie postępowania lub o zmianę decyzji poprzez uznanie, że podstawa wymiaru składek dla ubezpieczonego na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne z tytułu umowy zlecenia u płatnika składek jest zgodna z deklaracjami składanymi przez płatnika w okresie objętym decyzją ewentualnie o uchylenie zaskarżonej decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia organowi rentowemu na podstawie art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c.

Postanowieniem z dnia 4 kwietnia 2023 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.

Sąd Okręgowy wskazał, że w dniu 13 kwietnia 2022 r. do Sądu wpłynęło zwrotne poświadczenie odbioru korespondencji wysłane P. Ż. (uwaga SA: winno być Z. C.), na którym widnieje adnotacja listonosza „adresat zmarł”. Zgodnie zaś zaświadczeniem z systemu PESEL z dnia 4 października 2022 r. ubezpieczony zmarł w dniu 10 listopada 2021 r.

Następnie Sąd Okręgowy zaznaczył, że w myśl art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. sąd zawiesza postępowanie z urzędu w razie śmierci strony lub jej przedstawiciela ustawowego, utraty przez nich zdolności procesowej, utraty przez stronę zdolności sądowej lub utraty przez przedstawiciela ustawowego charakteru takiego przedstawiciela.

W tym stanie rzeczy, na podstawie powołanego wyżej przepisu, Sąd z urzędu zawiesił postępowanie w sprawie.

Z powyższym postanowieniem Sądu Okręgowego w Szczecinie nie zgodził się w całości płatnik składek (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa w S., która w złożonym zażaleniu wniosła o jego zmianę poprzez umorzenie postępowania w całości oraz umorzenie postępowania prowadzonego przed organem i w konsekwencji uchylenie zaskarżonej decyzji organu.

Skarżący zarzucił postanowieniu naruszenie art. 355 § 1 k.p.c. przez nieumorzenie postępowania sądowego w całości, w związku z tym, że wydanie orzeczenia stało się zbędne.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, że Sąd Apelacyjny w Gdańsku kwestię śmierci w toku postępowania w sprawie ubezpieczeń społecznych rozważył w sposób następujący: „wypada przypomnieć, że Sąd Najwyższy już w orzeczeniu z dnia 1 lutego 1960 r., IV CR 565/59 (OSNCK 1960/4/116), wydanym na tle art. 361 ustawy z dnia 29 listopada 1930 r. - Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 1950 r., nr 43, poz. 394 ze zm.), o treści zbieżnej z aktualnym art. 355 § 1 k.p.c., stwierdził, że śmierć strony powodowej w sprawie dotyczącej jej prawa osobistego nieprzechodzącego na spadkobierców nie wywołuje zawieszenia postępowania. W tego rodzaju sprawach, jeśli nastąpi śmierć strony, merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy staje się bezprzedmiotowe i postępowanie ulega umorzeniu z mocy art. 361 k.p.c. Również w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że w sprawach związanych z prawami nieprzechodzącymi na następców prawnych, to jest przede wszystkim z prawami osobistymi, sąd - w razie śmierci strony - winien postępowanie umorzyć na podstawie art. 355 § 1 k.p.c., jako że wydanie orzeczenia w tym przypadku będzie bezprzedmiotowe (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1985 r., III CZP 16/85, OSNCP 1985/12/195; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 września 2009 r., II CKN 642/99, z dnia 14 listopada 2000 r., I CZ 65/00 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2011 r., II PK 63/11). Zatem, zawieszenie postępowania w razie śmierci strony - na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. - wchodzi w grę tylko w sytuacjach, gdy istnieje możliwość podjęcia postępowania, i to z urzędu, z udziałem następców prawnych zmarłego lub z udziałem kuratora spadku - na podstawie art. 180 pkt 1 k.p.c.” (Legalis nr 1834641, III AUa 1620/17). Jednocześnie płatnik podkreślił, że na szczególną uwagę zasługuje postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2016 r., II UZ 18/16, w którym zauważa się następująco: „wskazać należy, że w razie zajścia konieczności umorzenia postępowania (zwłaszcza, gdy przedmiotem sporu są prawa i obowiązki niedziedziczne) umorzeniu podlega całe postępowanie, co w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych w sytuacji śmierci osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, odnosi się także do postępowania przed organem rentowym, odwołanie od decyzji którego inicjuje spór sądowy.”

Aprobując pogląd Sądu Najwyższego skarżący stwierdził, że zakres, którym sąd pierwszej instancji powinien objąć umorzenie postępowania powinien być znacznie szerszy niż umorzenie postępowania jedynie w zakresie udziału w nim ubezpieczonego jako strony. Zachodzą w tym przypadku przesłanki do umorzenia w całości tak postępowania przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych jak i postępowania przed organem rentowym.

W ocenie skarżącego śmierć ubezpieczonego jako podmiotu, na który została wydana decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stanowi o tym, że wydanie wyroku w sprawie niniejszej staje się bezprzedmiotowe. Skoro zatem zasadne jest umorzenie postępowania sądowego w zakresie jego udziału to tym bardziej należy uznać za zasadne umorzenie postępowania przed organem rentowym w tym samym zakresie. Zmarły bowiem nie może być już nośnikiem praw i obowiązków względem organu rentowego, a jak już zostało podniesione przez Sąd w uzasadnieniu - prawa i obowiązki te nie podlegają dziedziczeniu.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Zażalenie okazało się częściowo uzasadnione.

Przypomnienia wymaga, że decyzją z dnia 3 czerwca 2020 r. organ rentowy stwierdził podstawy wymiaru składek Z. C. na obowiązkowe ubezpieczenia, jako osoby, która zawarła z płatnikiem składek umowę zlecenia. Odwołanie

od powyższej decyzji wniósł płatnik składek. Sąd Okręgowy ustalił, że Z. C. zmarł 10 listopada 2021 r., tj. w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji. Płatnik składek w zażaleniu na postanowienie Sądu Okręgowego o zawieszeniu postępowania z uwagi na śmierć Z. C., domagał się nie tylko umorzenia postępowania w całości przed sądem powszechnym, ale także umorzenia postępowania prowadzonego przed organem rentowym, co w jego ocenie winno skutkować również uchyleniem zaskarżonej w niniejszym postępowaniu decyzji.

W pierwszej kolejności należy zatem wyjaśnić, że zgodnie z treścią art. 477¹¹ § 1 k.p.c., w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stronami są ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany. Właściwe oznaczenie stron w postępowaniu odrębnym, jakim jest postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jest na gruncie zaistniałego stanu faktycznego kluczowe. Wspomniany wyżej przepis w sposób wyraźny określa uczestników postępowania odrębnego dotyczącego spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych. I tak, stronami są: ubezpieczony, osoba odwołująca się od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy, wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, zainteresowany (czyli ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy).

W niniejszej sprawie należało w pierwszej kolejności określić status w postępowaniu Z. C.. Na gruncie powołanego przepisu nie można było go uznać za „ubezpieczonego”, bowiem pod tym określeniem rozumie się osobę, która występowała o wydanie decyzji, czy też która złożonym wnioskiem wywołała aktywność organu rentowego. Z. C. nie kwalifikował się także do określenia go w postępowaniu mianem „zainteresowanego”. Zainteresowany z kolei to osoba, która nie jest adresatem decyzji i w związku z tym nie musiała brać udziału w postępowaniu przed organem rentowym. Osoba ta nie była w znaczeniu materialnym stroną postępowania administracyjnego przed organem rentowym, choć mogła w tym postępowaniu uczestniczyć i dlatego wie o wydaniu decyzji. Organ rentowy nie wydaje decyzji w stosunku do zainteresowanego (nie jest on adresatem tej decyzji), lecz decyzja - chociaż skierowana do innych podmiotów - swoją treścią wpływa na jego prawa lub obowiązki w taki sposób, że ma on interes prawny w uzyskaniu konkretnego orzeczenia sądowego.

Sytuację procesową Z. C. w niniejszym postępowaniu należało zakwalifikować jako „inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja”. Skoro bowiem przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było określenie podstawy wymiaru składek Z. C. z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia zawartych z płatnikiem składek (...) spółką z o.o. sp.k., a organ rentowy nie rozstrzygał na wniosek, lecz z urzędu, to nie budzi wątpliwości, że zaskarżona decyzja wywoływała bezpośrednie skutki procesowe wobec Z. C., który w postępowaniu miał status innej osoby, której praw i obowiązków dotyczyła zaskarżona decyzja. Podobnie jak ubezpieczony, osoba ta jest adresatem decyzji wydanej przez organ rentowy. W odróżnieniu od zainteresowanego będzie nią osoba, w stosunku do której decyzja organu rentowego wywołuje bezpośrednie skutki prawne. Osoba ta nie jest jednak inicjatorem postępowania przed tym organem, który wydaje względem niej decyzję, działając bez jej wniosku (z urzędu, w wyniku kontroli uprawnień). Chodzi tu, między innymi, o decyzje wydawane w sprawach o ustalenie istnienia ubezpieczenia i obowiązku uiszczenia składek z tego tytułu. W postępowaniu toczącym się na skutek odwołania płatnika składek od wydanej z urzędu decyzji o objęciu ubezpieczeniami społecznymi z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy o świadczenie usług (art. 750 k.c.) zleceniobiorca ma status procesowy innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, a płatnik jest zainteresowanym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2016 r., II UZ 18/16, LEX nr 2111410).

Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego, Z. C. zmarł w trakcie postępowania przed sądem pierwszej instancji.

Analizując zatem problem śmierci w toku postępowania innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, wypada przypomnieć, że stosownie do unormowania w art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. w razie śmierci strony w czasie procesu obowiązkiem sądu jest zawieszenie postępowania. Istnieje jednak kategoria spraw, w których postępowanie nie może się dalej toczyć z udziałem następców prawnych osoby zmarłej, a dotyczy to spraw związanych z prawami nieprzechodzącymi na następców prawnych, tj. przede wszystkim z prawami osobistymi zmarłej strony. W sprawach tego rodzaju, sąd - w razie śmierci strony - winien postępowanie umorzyć na podstawie art. 355 k.p.c., jako że wydanie

orzeczenia w tym przypadku będzie bezprzedmiotowe. Na gruncie niniejszej sprawy, osobisty charakter prawa o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego sprawia, że prawo to nie należy do spadku, jako ściśle związane z osobą zmarłego (art. 922 § 2 k.c.). Stwierdzenie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych podlegania przez konkretną osobę (pracownika, zleceniobiorcę) ubezpieczeniom społecznym oraz ustalenie podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w decyzji „wymiarowej”, skierowanej do płatnika składek (pracodawcy, zleceniodawcy), bez wątplenia ma wpływ na prawo ubezpieczonego (pracownika, zleceniobiorcy) w zakresie wysokości przyszłych świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz na jego obowiązek partycypowania w finansowaniu (współfinansowaniu) składek na te ubezpieczenia. On sam ma więc niewątpliwy interes prawny w uzyskaniu konkretnego orzeczenia sądowego, którego źródłem będzie stosunek prawny lub zobowiązanie objęte decyzją administracyjną organu. Tego rodzaju prawa i obowiązki nie są jednak ani dziedziczne, ani zbywalne, w związku z czym nie ma możliwości ich przejścia na inne osoby (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2016 r., I UZ 42/15, OSNP 2017/10/139 i z dnia 9 marca 2022 r., I UZ 47/21, LEX nr 3362569). Prawo Z. C. do określenia podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia z tytułu umowy zlecenia zawartej z płatnikiem składek, jako prawo osobiste, ściśle związane z jego osobą, wygasło (art. 922 § 2 k.c.). Tym samym sprawa nie może już się toczyć z udziałem następców prawnych zmarłego i winna być umorzona.

W konsekwencji, śmierć Z. C., jako innej osoby, której praw i obowiązków dotyczyła zaskarżona decyzja, skutkować winno umorzeniem tego postępowania w stosunku do niego na podstawie art. 355 k.p.c. (punkt I sentencji postanowienia).

Kolejno należało rozważyć zasadność umorzenia postępowania w stosunku do płatnika składek. W tym zakresie nie ma racji skarżąca spółka wskazując, jakoby w zaistniałej sytuacji procesowej wydanie orzeczenia stało się zbędne.

W wyroku z dnia 4 lipca 2012 r., III UK 130/11 (LEX nr 1288588) Sąd Najwyższy wskazał, że: „Do praw i obowiązków z zakresu ubezpieczeń społecznych mających charakter administracyjnoprawny nie stosuje się Kodeksu cywilnego. Jest więc oczywiste, że te prawa i obowiązki nie podlegają regułom dziedziczenia przewidzianym w Kodeksie cywilnym dla praw i obowiązków cywilnoprawnych zmarłego. Ponadto - z tego, że prawa i obowiązki z ubezpieczenia społecznego nie podlegają dziedziczeniu nie wynika (...), iż po śmierci ubezpieczonego ustaje możliwość ustalenia, że pozostawał on w określonym czasie w określonym stosunku ubezpieczeń społecznych. Z niepodlegającemu dziedziczeniu prawa (obowiązku) wynikającego z administracyjnoprawnego stosunku ubezpieczenia społecznego wywieść można, że następcy prawni zmarłego nie nabywają jego prawa, np. do emerytury lub nie przejmują jego obowiązku. (...) w sprawie ustalenia podlegania ubezpieczeniom społecznym ustalenie to dotyczy okresu sprzed śmierci i to żądanie nie polega na konstytutywnym – na mocy decyzji – ukształtowaniu prawa, ale polega ono wyłącznie na domaganiu się ustalenia – w sensie potwierdzenia – stanu prawnego, który w określonym czasie i w określonych okolicznościach faktycznych spowodował – z mocy prawa ubezpieczeniowego – określone konsekwencje w zakresie powstania i treści stosunku ubezpieczenia społecznego. Dalej Sąd Najwyższy wskazuje, że decyzja w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia społecznego jest bowiem wyłącznie decyzją deklaratoryjną, na podstawie której strona nie nabywa żadnych praw, bowiem objęcie ubezpieczeniem następuje z mocy prawa, z chwilą ziszczenia się jego ustawowych warunków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r., I UK 256/07, OSNP 2009/11-12/159 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2010 r., I UK 151/09, LEX nr 585708). W orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowany jest również pogląd, że śmierć ubezpieczonego w sprawie o objęcie ubezpieczeniem społecznym powoduje zatem bezsukcesyjną utratę zdolności sądowej tej strony a postępowanie jest prowadzone wyłącznie między płatnikiem składek i organem rentowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2018 r., II UZ 24/18, LEX nr 2583837).

Powyższe stanowisko Sądu Najwyższego pozwala na wyprowadzenie wniosku, że śmierć Z. C. nie niweczy interesu prawnego płatnika składek, tego interesu, który dotyczy bezpośrednio płatnika zobowiązanego do sfinansowania z własnych środków części składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, chorobowe i wypadkowe zleceniobiorcy (art. 16 ust. 1 pkt. 4 ustawy systemowej). W niniejszej sprawie śmierć Z. C. nie stanowi przeszkody w dalszym rozpoznaniu sprawy, która toczyć winna się w dalszym ciągu między płatnikiem składek (zleceniodawcą), a organem rentowym.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 397 § 3 k.p.c. w związku z art. 386 § 1 k.p.c. uznając, że zaskarżone postanowienie wobec (...) spółki z o.o. sp.k. winno zostać usunięte z obrotu prawnego, zmienił je przez jego uchylenie, co oznacza, że postępowanie w sprawie z odwołania płatnika składek winno nadal się toczyć (punkt II sentencji postanowienia).

Mając na uwadze powyższe rozważania, zażalenie w pozostałym zakresie należało oddalić na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 3 k.p.c. (punkt III sentencji postanowienia).

sędzia Urszula Iwanowska